

7 Αυγούστου 2021

Ἡ πνευματικὴ διάσταση τοῦ ἔργου τοῦ Παπαδιαμάντη (Γέρων Μωσῆς Μοναχὸς Ἁγιορείτης)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Ἅγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#)

Ἄφοῦ εὐχαριστήσω θερμά ὄσους εἶχαν τήν εὐγένεια νά καλέσουν τήν ταπεινότητά μου στόν ἀποψινό ἔσπερινό ἐπετειακῆς μνημοσύνης θά εἰσέλθω ἀμέσως στό θέμα μου, γιατί δέν θέλω νά χασομερῶ μέ μακρούς προλόγους. Συμπληρώνονται ἐφέτος 160 ἔτη ἀπό τή γέννηση καί 100 ἀπό τήν κοίμηση τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Παρά τίς τόσες δεκαετίες ἡ μνήμη του μένει ζωντανή. Συνεχῶς γράφουν γι' αὐτόν. Δέ ὑπάρχει γιά ἄλλο λογοτέχνη μας τόσο πλούσια βιβλιογραφία. Ἐμεῖς θά προσπαθήσουμε στόν λίγο χρόνο πού ἔχουμε νά δείξουμε τή θρησκευτικότητα, τήν ὀρθόδοξη πνευματικότητα τοῦ Ἄλ. Παπαδιαμάντη, ἡ ὁποία σαφῶς εἶναι πηγαία, ἀνυπόκριτη καί θερμή.

Ὁ Παπαδιαμάντης σπούδασε φιλόλογος ἀλλά εἶναι θεολόγος, γιατί θεολόγος δέν εἶναι αὐτός πού ἔχει ἀνάλογο πτυχίο, ἀλλά αὐτός πού ἀληθινά προσεύχεται, κατά τόν ὄσιο Νεῖλο τόν Ἀσκητή. Θεολόγος οὐσιαστικά εἶναι ὁ πιστός πού ζεῖ αὐθεντική χριστιανική ζωή, ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ, ὁ κοινωνός τοῦ Θεοῦ, ὁ ἅγιος, ὁ λυτρωμένος καί σεσωσμένος. Μέσα στήν Ὁρθοδοξία μας κανείς ποτέ δέν σώζεται ἀτομικά, ἀλλά περνώντας ἡ ζωή του μέσα ἀπό τῶν ἄλλων, συνδράμοντας μέ διάφορους

τρόπους στή σωτηρία κι εκείνων. Ὁ Θεός τοῦ Παπαδιαμάντη εἶναι ὁ Δημιουργός τοῦ Σύμπαντος, ὁ πλάστης τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Παντοδύναμος, ὁ προνοητής, ὁ φιλόστοργος πατέρας. Πιστεύει στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, στή θεία Πρόνοια, στή θεία Χάρη, στή θεία μισθαποδοσία καί δικαιοκρισία.

Κατά τόν Παπαδιαμάντη ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό εἶναι νά τόν ὑπακούει, νά τηρεῖ τίς ἐντολές του, νά τόν διακονεῖ θυσιαστικά στό πρόσωπο τοῦ κάθε πλησίον. Οἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου διαταράσσονται διά τῆς ἀμαρτίας. Τό παπαδιαμαντικό ἔργο εἶναι γεμάτο ἀπό ἀμαρτωλούς. Μέσα ἀπό τά μυθιστορήματα καί διηγήματά του περιδιαβαίνουν ἄσωτοι, ἄθεοι, βλάσφημοι, κλέφτες, φιλόδοξοι, τοκογλύφοι, λαίμαργοι, μέθυσοι, ἄδικοι, ὑποκριτές φθονεροί, ἀκόμη καί ἱερόσυλοι, αὐτόχειρες καί φονιάδες. Παρ' ὅλλ' αὐτά ὅλους αὐτούς τούς ἀμαρτωλούς ἤρωές του τελικά τούς συμπαθοῦμε. Στά πρόσωπά τους συναντοῦμε τά φιλάμαρτα πρόσωπά μας, ἀλλά καί γιατί συνήθως μετανοοῦν γιά τίς πράξεις τους. Ὁ Παπαδιαμάντης γνωρίζει τό εὐόλισμο τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλά καί τή θεραπεία στό θεραπευτήριο τῆς ἐκκλησίας διά εἰλικρινοῦς μετανοίας καί ἐξομολογήσεως. Γιά τόν Παπαδιαμάντη ἡ Ἐκκλησία ὅπως γράφει εἶναι ἡ ἴφιλοστοργη μητέρα καί ἡ πηγὴ πάσης παραμυθίας᾽.

Πιστεύει ἀκράδαντα ὅτι ὁ Νεοέλληνας δέν μπορεῖ εὐκόλα νά μή πιστεύει. Μέσα στήν Ἐκκλησία τό ἔμφυτο θρησκευτικό αἶσθημα καί συναίσθημα δυναμώνει. Πρέπει νά κάνει μεγάλο ἀγώνα ὁ Ἑλληνας γιά νά μή πιστεύει καθόλου καί σέ τίποτε. Ἐν τούτοις τήν ἀπομάκρυνση τοῦ κόσμου τῆ δικαιολογεῖ ὡς κλονισμό τῆς ἀγάπης του στήν ἑλληνορθόδοξη παράδοση, κάτι πού συνέτεινε ἡ ἀπώλεια μέρους τῆς ἀξιοπιστίας, λόγω σκανδάλων ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας. Γιά τόν Παπαδιαμάντη παράδοση εἶναι ὅπως λέγει ἴζῆν κατά τόν θεῖον νόμον᾽. Τελικά ὁμολογεῖ: ἴἜγῶ εἶμαι τέκνον γνήσιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκπροσωπούμένης ὑπό τῶν ἐπισκόπων της᾽. Σέ ἄλλη περίπτωση βέβαια δέν δυσκολεύεται νά τούς κρίνει αὐστηρά γιά διάφορες προκλήσεις τους.

Ὁ Παπαδιαμάντης δέν πιστεύει σ᾽ ἓνα ἰδεολογικό ἑλληνοχριστιανικό νεφέλωμα. Ἡ πίστη του εἶναι ἀκράδαντη στή μεγάλη ἀνάγκη πού ἔχει ὁ ἑλληνισμός τόν Χριστιανισμό. Θεωρεῖ κίνδυνο γά τήν ἑλληνική κοινωνία τόν μιμητισμό, τήν ξενομανία, ἴτό νά χάσκη τις πρός τά ξένα᾽, τήν εἴσοδο στήν πατρίδα μας τοῦ δυτικοῦ τρόπου ζωῆς. Ἐτσι παρατηρεῖ μέ βαθύ πόνον τήν ἀλλοίωση τῶν ἠθῶν, τή χαλάρωση τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ λαοῦ, τήν παραχάραξη τῆς πλούσιας καί ὠραίας ἑλληνικῆς γλώσσας. Δυστυχῶς γράφει ἴκηρύττεται πλέον φανερά ἡ ἀγραμματωσύνη, καί τό ἀνωφελές τοῦ ὀρθῶς γράφειν ἢ ὀμιλεῖν᾽, ὥστε ἴκατήντησε νά γίνει ὅλη σχεδόν ἡ γλώσσα νόθον καί κίβδηλον κατασκευάσμα᾽. Ἀκολουθοῦν οἱ Ἑλληνες γράφει ἴτά τῆς χριστιανικῆς λατρείας ἄνευ πίστεως καί

χρηστοῦ συνειδότος\”. Τό ἄηθες, ἡ ἠθοφθορία, ἡ ἀνηθικότητα, τό μισάδελφο ἀρχίζουν νά κυριαρχοῦν κι ἐπικρατοῦν. Τί θά ἔλεγε γιά σήμερα, ἑκατό ἔτη μετά, ὁ θεσπέσιος Παπαδιαμάντης;

Λύση στό πρόβλημα κατά τόν Παπαδιαμάντη εἶναι ἡ ἐν μετανοίᾳ ἄμεση ἐπιστροφή στήν ἀνόθευτη καί γνήσια ἐκκλησιαστική παράδοση. Συγκεκριμένα τονίζει: \”Ἄμωνα περί πάτρης θά ἦτο ἡ εὐσυνείδητος λειτουργία τῶν θεσμῶν, ἡ ἐθνική ἀγωγή, ἡ χρηστή διοικήσεις, ἡ καταπολέμησις τοῦ ξένου ὕλισμοῦ καί τοῦ πιθηκισμοῦ, τοῦ διαφθείραντος τό φρόνημα κά ἐκφυλίσαντος σήμερον τό ἔθνος, καί ἡ πρόληψις τῆς χρεωκοπίας\”. Οἱ λόγοι του, ἀγαπητοί μου, ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε ὅλοι πολύ καλά ἔχουν μία σημαντική ἐπικαιρότητα.

Ἐξυση τοῦ προβλήματος θεωρεῖ καί τήν ἀπραξία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Τήν Ἐκκλησία δέν τή θέλει οὔτε ἐμπορευάμενη οὔτε θεατριζόμενη. Ἡ λύση κατ’ αὐτόν εἶναι μόνο μία. Ἐπιστροφή ἐν ἐπιγνώσει στήν ἀγιοτρόφο ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας καί βίωσή της. Μέσα στήν ἀγία, σώζουσα καί ὀρθοτομοῦσα Ἐκκλησία ὁ ἄνθρωπος ἀναγεννᾶται, μεταμορφώνεται, ὀπλίζεται τά ὄπλα τοῦ φωτός καί τῆς χάριτος κατά τῆς ποικίλης ἀμαρτίας καί ξανασυνανατᾶ τόν ζῶντα Θεό τοῦ ἐλέους καί τῶν οἰκτιρμῶν. Στόν ἄνθρωπο ἀνήκει ἡ μεγάλη ἐπιλογή. Στό πλούσιο ἔργο του οἱ πονεμένες μορφές του συνήθως φθάνουν στή λύτρωση διά τῆς ἀκριβοῦς μετανοίας καί ζοῦν τότε μία νέα ζωή. Ὅχι βέβαια πάντοτε. Ὅρισμένες χρησιμοποιώντας κακῶς τήν ἐλευθερία τους παραμένουν στό σκοτάδι.

Ὁ σπουδαῖος Σκιαθίτης πεζογράφος μας συχνά περιγράφει \”μετ’ ἔρωτος\” τή φύση, ἀλλά δέν εἶναι ἕνας φαντασμένος οἰκολόγος ἢ ἕνας ὄνειροπόλος φυσιολάτρης. Ἀναφερόμενος καί περιγράφοντας περίτεχνα τήν ὠραία φύση πορεύεται πρός τόν Δημιουργό της καί τόν μεγαλύνει γιά τήν πανσοφία του. Γράφει γιά κάποιους τέτοιους σ’ ἕνα του διήγημα. \”Μικροί ἀκούσιοι εἰδωλολάτραι, διασώζοντες κατόπιν τόσων αἰώνων ἀσυνείδητον τήν λατρείαν τῆς φύσεως\”. Λυπᾶται πολύ βέβαια ὅταν καταστρέφεται τό κάλλος τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καί γράφει μέ πόνο ψυχῆς: \”τό μιάρὸν πνεῦμα εἰσέβαλεν εἰς τά ἔργα τοῦ Θεοῦ\”. Μελετώντας τό ὅλο ἔργο του παρατηροῦμε πῶς ὄχι ἤξερε νά γράφει, νά περιγράφει, νά ἠθογραφεῖ, νά κρίνει καί νά προτείνει λύσεις, ἀλλά ὁ ἴδιος εἶχε μία ἀκέραια στάση, ἐπιλογή φιλόθεης ζωῆς, φιλάρετου βίου, ἐντιμης ἐργασίας, φιλότιμης ἀδολεσχίας, πορεία, στόχο, λόγο καί ἀξία. Ἀπό νωρίς εἶχε συνειδητοποιήσει καλά τή ματαιότητα τῆς ἐγκοσμιοῦς, εἶχε ἀφοβία θανάτου, θερμή πίστη. Θέλησε νά ζήσει ἀπλά, λιτά, ἀπόμερα, ἡσυχά, γαλήνια καί νηφάλια. Δέν ψήλωσε ὁ νοῦς του, δέν ὑψηλοφρόνησε, στάθηκε πλάι στούς ταπεινοὺς καί καταφρονεμένους καί τούς πέρασε ὠραῖα στό ἔργο του.

Τό ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη διασώζει τήν ἀγνή λαϊκή εὐσέβεια. Οἱ ἱερεῖς τοῦ ἔργου

του είναι άπλοί, φτωχοί, ένίστε καί άπλοϊκοί, αλλά βιώνουν ύπαρξιακά, άκόμη καί όταν δέν μποροϋν νά τό έκφράσουν, τό μυστήριο τοϋ ζώντος Θεοϋ, τή γνήσια όρθόδοξη βιοτή καί λειτουργική παράδοση. Μέ πλήρη συναίσθηση τής άμαρτωλότητάς τους δέν παύουν νά δέονται ύπέρ έλέους, ζωής, ειρήνης καί σωτηρίας τών προβάτων τοϋ ποιμνίου τους, πού τούς έμπιστεύθηκε ό ίδιος ό Χριστός. Δέν έπιχειροϋν \”λειτουργικές άναγεννήσεις\” άρκοϋνται καί τρέφονται μέ τήν ύπάρχουσα γνήσια παράδοση, δοξολογώντας συνεχώς τόν “Υψιστο κι έπικαλούμενοι τό άφατο έλεός του.

Ό Παπαδιαμάντης δήλωσε όμολογιακά, χαρακτηριστικά, άπερίφραστα καί άναντίρρητα: \”Τό έπ\’ έμοί, ένόσω ζώ καί άναπνέω καί σωφρονώ, δέν θά παύσω πάντοτε... νά ύμνω μετά λατρείας τόν Χριστόν μου\”. Τόν πονά ή άμαρτία, τόν στενοχωρεί ή βαβυλωνία τής Άθήνας, τόν κουράζει τό κουτσομπολιό τοϋ νησιοϋ του, μέ τούς παρασυρμένους τής άμαρτίας, αλλά δέν παύει ν\’ άγωνίζεται, νά έλπίζει, νά έμπιστεύεται τόν Θεό, νά παρουσιάζει κάποιους ήρωές του ως άγίους. Ή άτεκνη Σεραϊνώ στόν \”Γάμο τοϋ Καραχμέτη\” ό άπλός τσομπάνος στόν \”Φτωχό άγιο\”, ό ένδοξος νεομάρτυς στό \”Η χήρα του Νεομάρτυρος\” καί άλλοι.

Δέν πρέπει νά λησμονάμε ότι ό Παπαδιαμάντης είναι υίός εύλαβοϋς ιερέως, άκολούθου τοϋ γνήσια άναγεννητικοϋ, άγιορειτικοϋ κινήματος τών ιεροπρεπών Κολλυβάδων. Μεγαλώνει μέ τίς θείες λειτουργίες, τά ιερά βιβλία, τίς άγιες εικόνες, τίς άπαράβατες έκκλησιαστικές παραδόσεις, τά ώραϊα έθιμα, τά έξαίρετα ήθη. Μελετοϋσε τά μυροβόλα συναξάρια, τά πατερικά καί νηπτικά κείμενα, τήν καταπληκτική φιλοκαλία, τίς άσματικές άκολουθίες. Ήταν άναγνώστης καί ψάλτης. Όλη αύτή ή γνώση τόν έκανε νά πάει νά μονάσει στό Άγιον Όρος. Πρίν κλείσει όμως χρόνο εκεί στή σκήτη Εϋαγγελισμοϋ τής Μονής Ξενοφώντος, έπέστρεψε στόν κόσμο, τρέφοντας πάντοτε μεγάλο σεβασμό για τόν μοναχισμό καί ιδιαίτερα τόν άγιορείτικο.

Τό έκκλησιαστικό του ήθος τόν κάνει νά μήν είναι όργίλος καί φανατικός κατά τών άμαρτανώντων ήρώων τοϋ έργου του, αλλά καί τών συνανθρώπων του γενικά. Έλπίζει στή μετάνοια, πιστεύει στήν άγάπη τοϋ Θεοϋ, θεωρεί προτιμότερη τήν έλεημοσύνη από τή δικαιοσύνη. Άγαπά νά προβάλλει τή μετάνοια, όχι ως ιεροκήρυκας έπαγγελματίας, αλλά ως συμπάσχων άδελφός. Ή συμπάθεια στόν αδύναμο συνάνθρωπο είναι ίδιον τοϋ άληθινοϋ χριστιανοϋ, τοϋ εύαγγελικοϋ ανθρώπου.

Ό Παπαδιαμάντης λοιπόν μεγάλωσε μέ βυζαντινές ψαλμωδίες, καθαρά κεριά καί άγιορείτικα λιβάνια. Παρέμεινε προσηλωμένος στήν Έκκλησία διά βίου. Πίστευε άκράδαντα στόν Θεό, στίς πρεσβείες τών άγίων καί τής Παναγίας καί τά θαύματά τους. Μια φορά, διηγείται ό καλός έξάδελφός του Ά. Μωραϊτίδης, έγινε καλά από

ίσχυρό πονόδοντο ὁ Παπαδιαμάντης κι ἔγραψε ὀλόκληρη ἀκολουθία στόν Ἅγιο Ἀντύπα, πού προστατεύει ὄσους πονοῦν στά δόντια, γιά νά τόν εὐχαριστήσῃ. Δέν ἦταν ὄνειροπόλος τοῦ παρελθόντος, ἀλλά θαυμαστής τῆς ἀλήθειας, πού στήριξε γενεές γενεῶν καί δημιούργησαν ἔξοχα ἔργα πολιτισμοῦ καί ὀρθότητα βίου ἐμπνευσμένη.

Ὁ Παπαδιαμάντης σαφῶς δέν εἶναι ἅγιος μέ φωτοστέφανο. Εἶναι ὄμως ἕνας ἀγωνιστής. Δέν εἶναι μονόχλωτος, κακομοίρης, ἀπομονωμένος, κομπλεξικός, μειονεκτικός καί διχασμένος. Εἶναι ἕνας ἐκούσιος κοσμοκαλόγερος, ἀκτῆμων, ἐλεήμων, πένης, ἀπλός, λιτός, μόνος, σεμνός καί ταπεινός. Δέν εἶναι φιλοσαρκός ἀλλά φυσιολογικῶς πειραζόμενος ἄνθρωπος. Ἀγαποῦσε τό κρασάκι, ἀλλά δέν ἦταν μέθυσος. Κάποτε ἕνας μοναχός πῆγε νά ἐξομολογηθεῖ σ' ἕνα πνευματικό σέ μιὰ σκῆτη τοῦ Ἁγίου Ὅρους. Τόν βρῆκε τόν πνευματικό πιωμένο καί κάπως ζαλισμένο. Σκανδαλίστηκε καί εἶπε ὡς ἄδικα ἔκανε τόν κόπο νά ἔλθει νά ἐξομολογηθεῖ σ' ἕνα πνευματικό πότη. Τότε ὁ πνευματικός, πρὸς μεγάλη του ἔκπληξη, τοῦ εἶπε: Ναί, τρεῖς φορές ἦλθες γιά ἐξομολόγηση ἀλλά τήν ἁμαρτία ἐκείνη δέν μοῦ τήν εἶπες! Ἄς μή γινόμαστε τόσο γρήγορα τόσο αὐστηροί κριτές καί ἐπιτιμητές τῶν πάντων. Τήν αὐστηρότητα καλύτερα ἄς κρατήσουμε γιά μᾶς καί τήν ἐπιείκεια γιά τούς ἄλλους.

Ὁ Π. Νιρβάνας τόν ὀνομάζει \”κοσμοκαλόγερο\”, τόν περιγράφει νά βαδίζει σκυφτός μέ τά χέρια σταυρωμένα πίσω, νά κάθεται σέ ἀπόμερα καφενεῖα, συντροφιά μέ ἀπλούς ἀνθρώπους, φιλέρημος, ἦταν κακοντυμένος, μέ ξεφτισμένες πάντα τίς ἄκρες τῶν μανικιῶν του καί ὄταν τοῦ πρότειναν 150 δραχμές γιά ἕνα του ἔργο εἶπε πῶς τοῦ ἀρκοῦν οἱ 100. Ἔτσι τόν παρουσιάζει ἰδιότροπο, παράξενο καί κοσμόφοβο. Ὁ μακαριστός λόγιος Γέροντας Θεόκλητος Διονυσιάτης στό βιβλίο του γι' αὐτόν ἔχει μιὰ ἄλλη θέση, μέ τήν ὀποία ἐδῶ καί συμφωνοῦμε. Γράφει: \”Ἐάν ἐμβαθύνουμε στόν τρόπο τῆς ζωῆ του, θά ἀνακαλύψουμε γνωρίσματα καλογερικῆς ἀγωγῆς καί ἀρετῆς καί τάσεις γιά ὑπέρβαση τοῦ κοινῶς θεωρούμενου καλοῦ. Τί εἶναι ἄλλωστε, ἡ ἀτημέλητη ἐμφάνισή του, ἡ τάση συνεχοῦς φυγῆς ἀπό τούς πολλούς, ἡ ἐκούσια πενία του καί οἱ ἀσκητικές συνθῆκες διαμονῆς του, παρ' ὅτι εἶχε τήν ὀικονομική δυνατότητα γιά βελτίωσή τους -\”μοῦ φθάνουν οἱ ἑκατό δραχμές\”-, οἱ ἀγρυπνίες καί ψαλμωδίες του, τό ἐκκλησιαστικό ἦθος του, ἡ εὐαισθησία του σέ θέματα ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, οἱ ἐλεημοσύνες του ἀπό τό ὀρατόν ὑστέρημά του, ἡ ταπεινώσή του, ἡ ἀγιότητά του καί ἄλλες ἀρετές του, ἄν ὄχι ἀντανεκλάσεις μοναχικοῦ βίου;\”. Ὅτι ἀποτελεῖ γιά τούς Σλαῦους ὁ πολὺς Ντοστογιέφσκυ εἶναι, θά πρέπει νά εἶναι, γιά τούς Ἑλληνας ὁ Παπαδιαμάντης. Πρόκειται γιά προφήτη τοῦ Γένους. Γράφει: \”Μή θρησκευτικά, πρὸς Θεοῦ!\”.

Τό ἑλληνικόν ἔθνος δέν εἶναι βυζαντινοί, ἐννοήσατε; Οἱ σημερινοί Ἑλληνας εἶναι

κατ' εὐθείαν διάδοχοι τῶν ἀρχαίων. Ἐπειτα, ἐπολιτίσθησαν, ἐπροώδευσαν καί αὐτοί. Συμβαδίζουν μέ τά ἄλλα ἔθνη... Ἄγγλος ἢ Γερμανός ἢ Γάλλος δύναται νά εἶναι κοσμοπολίτης ἢ ἀναρχικός ἢ ἄθεος ἢ ὁ,τιδήποτε. Ἐκαμε τό πατριωτικόν χρέος του, ἔκτισε μεγάλην πατρίδα. Τώρα εἶναι ἐλεύθερος νά ἐπαγγέλεται χάριν πολυτελείας τήν ἀπιστίαν καί τήν ἀπαισιοδοξίαν. Ἀλλά Γραικύλος τῆς σήμερον, ὅστις θέλει νά κάμη δημοσιᾶ τόν ἄθεον ἢ τόν κοσμοπολίτην, ὁμοιάζει μέ νάνον ἀνορθούμενον ἐπ' ἄκρων ὀνύχων καί ταυνόμενον νά φθάσῃ εἰς τό ὕψος καί νά φανῇ καί αὐτός γίγας. Γι' αὐτό ὅπως γράφει ἰ"τά πλεῖστα τῶν ὑπ' ἐμοῦ γραφέντων διηγημάτων... εἶναι μᾶλλον θρησκευτικά". Ξέρει τί κάνει ὁ ἐμπνευσμένος Παπαδιαμάντης. Μέ τό ἔργο του καταξιώνεται ὡς παιδαγωγός τοῦ ὀρθόδοξου ἑλληνισμοῦ. Φθάνει μέ πόνο καί ἱερή ἀγανάκτηση νά γράφει εὐρισκόμενος στήν Ἀθήνα: ἰ"Ἐδῶ θεοποιεῖται φανερά ὁ Μαμμωνᾶς. Χιλιάκις καλύτερον θά ἦτο ἐάν ὑπῆρχεν ἀκόμη ἡ ἀρχαία ποιητική εἰδωλολατρία. Τώρα ὅμως ἡ πράγματι ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ὁ πλέον ἀκάθαρτος καί κτηνώδης ὕλισμός. Μόνον κατά πρόσχημα εἶναι ἡ χριστιανοσύνη"! Τί θά ἔλεγε σήμερα;

Μίσησε τόν πλοῦτο καί ἀγάπησε τήν πενία. Ἀπό τά λίγα πού εἶχε ποιοῦσε κρυφά καί τήν ἐλεημοσύνη. Ἐγραφε αὐτό πού ζοῦσε.: ἰ"Πρέπει νά μένη τις ἐν τῇ τάξει ἐν ἣ εὐρέθη ἀπ' ἀρχῆς, ὅσον ταπεινή, ὅσον πενιχρά καί ἄν φαίνεται αὕτη• αἰρετωτέρα δέ αἰείποτε ἢ ἔντιμος εὐτέλεια τῆς ἀδόξου καί κομώσης πολυτελείας καί τρυφῆς". Ἐζησε καί πέθανε φτωχός, σεμνός καί ταπεινός. Ἐκοιμήθη στό ὠραῖο νησί του πρὶν ἑκατό χρόνια κι ἕνα μήνα τά χαράματα τῆς 3.1.1911, ἀφοῦ μετάλαβε, ψάλλοντας καί κλαίγοντας.

Σήμερα οἱ πολλοί λογοτέχνες μας, οἱ διανοούμενοι, οἱ δημοσιογράφοι περί πολλά τυρβάζουν. Ἀρκετοί εἰρωνεύονται τόν Παπαδιαμάντη καί τόν κακολογοῦν. Τούς χαλάει τά σχέδια. Ὁ γραικυλισμός, ὁ ἀθεϊσμός, ὁ μηδενισμός, ἡ διαφθορά, ἡ φιλοχρηματία, ἡ φιλοσαρκία καί ἡ φιλοδοξία ἐπικρατοῦν καί δέν θέλουν νά ἐνοχλοῦνται ἀπό φωνές ἰσχυρές καί ἀγνές ὡς τοῦ Παπαδιαμάντη, πού ὁ βίος του καί τό ἔργο του τούς ἐλέγχει.

Κοιμήσου κύρ Ἀλέξανδρε στήν ἀγκαλιά τοῦ νησιοῦ σου ἡσυχα. Ἐκανες τό χρέος σου ὡς Ὄρθόδοξος καί ὡς Ἑλληνας. Ἡ ζωὴ σου καί τό ἔργο σου φωτίζουν τό σκοτάδι. Ἡ Ἑλλάδα πού τόσο πολύ ἀγάπησες, σκοτισμένη, παγιδευμένη, προδομένη, σαγηνευμένη σέ ξένες σειρῆνες, πάσχει. Φυλακισμένη στά πικρά ἀδιέξοδα τοῦ ἀτομισμοῦ, τοῦ ὕλισμοῦ καί τοῦ ἀθεϊσμοῦ μελαγχολεῖ καί μαραζώνει. Μακάρι οἱ σελίδες τῶν ἔργων σου καί τό παράδειγμα τῆς ζωῆς σου νά γίνουν παράθυρα ἐλευθερίας, γιά τήν ἐπιστροφή σέ μιὰ ζωὴ χαριτωμένα ἀπλή, γνήσια ταπεινή, ἀληθινά μετανοημένη, ἀληθινά χριστιανική.

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης ἦταν πάντα προσηλωμένος στήν Ἐκκλησία. Δέν τόν

κούραζε και δυσκόλευε ποτέ αυτή ή σχέση. Ήταν ένας αληθινός χριστιανός. Ήταν ένας πιστός δοῦλος τοῦ Κυρίου. Ήταν αυτός πού ἄκουσε ἀπό τήν ἁγία Ἀναστασία \”Υπαγε, ἀνιάτε• ὁ πόνος θά εἶναι ἡ ζωή σου...\". Μόνο ἕνας γνήσιος χριστιανός μετά ἀπό αὐτό τό ἀπρόσμενο ἄκουσμα μπορεῖ νά γράφει: \”Ἡσθάνομην ἀγρίαν χαράν, διότι ἡ Ἁγία δέν εἶχεν εἰσακούσει τήν δέησίν μου\". Ὁ Παπαδιαμάντης δέν εἶναι ἀπλᾶ ἕνας ρωμαντικός νοσταλγός μιᾶς περασμένης ωραίας γραφικότητας πού δέν ὑπάρχει, ἀλλά νοσταλγός μιᾶς οὐσιαστικῆς, ἀληθινῆς καί καίριας χριστιανικῆς ζωῆς, τήν ὁποία ἀξίζει ἀγαπητοί μου, νά βιώσουμε στό ἔπακρον. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τήν προσέλευσή σας καί τήν προσοχή σας.

Πηγή: agiazoni.gr